

การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุตทาส

The Creation of a Dance By Slave

ณัฐภา นาฏยนาวิน*

*สาขาศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Corresponding author. Email: nathabha23@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ และเพื่อค้นหาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ ถือว่าเป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสหสาขาวิชาจากแนวคิดทางเรื่องทาส อุปาทาน 4 สัญญาวิทยาและศิลปกรรมศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบเกณฑ์มาตรฐานศิลปิน แบบวิเคราะห์จากเอกสารและตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับงานนาฏยศิลป์ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์การแสดงและสรุปผล ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์เป็นการนำเรื่องราวของทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบันมาสร้างสรรค์เป็นงานสะท้อนสังคม โดยเป็นการแสดงสาระสำคัญของการยึดมั่นถือมั่นจากการเป็นทาส โดยนำเรื่องอุปาทาน 4 มาเป็นกรอบในการสร้างบทการแสดง สามารถจำแนกตามองค์ประกอบการแสดงได้ 8 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการออกแบบบทการแสดง สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ภายใต้แนวความคิดจากทาส เชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบันโดยนำเรื่องอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการสร้างบทการแสดง 2) ด้านการคัดเลือกนักแสดงมีความสามารถและมีทักษะในการสื่อสารบทและอารมณ์ของการแสดง 3) ด้านการออกแบบลีลานาฏยศิลป์ นำเสนอผ่านรูปแบบนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ 4) ด้านการออกแบบเสียงใช้

การเล่น ดนตรีสด โดยคัดเลือกเครื่องดนตรีที่มีความเหมาะสมในการใช้เสียงความอารมณ์ความรู้สึกของบทการแสดง 5) ด้านการออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง นำเสนอผ่านแนวคิดสัญลักษณ์วิทยา และเข้าใจง่าย คือ นักรำ (โครงเหล็กสี่เหลี่ยมสองชั้น) ธนบัตรเสือ ไฟ ขวดสุรา ดอกดาวเรือง 6) ด้านการออกแบบพื้นที่การแสดง จัดการแสดงในพื้นที่แบบเปิดในลักษณะอื่นที่ไม่ใช่โรงละคร 7) ด้านการออกแบบแสง ใช้แนวคิดทฤษฎีสี่มาช่วยในการถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้สึก และลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ และ 8) ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย ใช้การออกแบบบนพื้นฐานแนวคิดสภาพความเป็นจริง (Realistic) คือ การแต่งกายเสื้อผ้าสมัยปัจจุบัน นอกจากแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ได้ให้ความสำคัญใน 7 ประเด็นคือ 1) แนวคิดเรื่องทาสตามหลักอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา 2) แนวคิดเรื่องประเด็นทางสังคม 3) แนวคิดเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏยศิลป์ 4) แนวคิดเรื่องการใช้สัญลักษณ์ในการแสดงนาฏยศิลป์ 5) แนวคิดเรื่องทฤษฎีด้านนาฏยศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์ 6) แนวคิดการแสดงที่สร้างสรรค์เพื่อเยาวชนรุ่นใหม่ และ 7) แนวคิดเรื่องหลักคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้นผลการวิจัยทั้งหมดนี้จึงมีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

คำสำคัญ: ทาส อุปาทาน4 การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ นาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่

Abstract

The objectives of this research are to create dance performance and discover concepts on creating dance performance. It is considered to the creative research and qualitative research by using the interdisciplinary research methodology based on the concept of slave, four kinds of clinging, semiology and fine and applied arts. Instruments used in this research were as follows; artist standard criteria form, analysis form from documents and textbooks, electronic media related to dance performance, and interviews of qualified persons. Data collected from the study is analyzed, synthesized, created performances and summarized the findings. According to the findings, it was found that the creation of dance performance is based on the metaphorical story of slave in the current society for reflecting the society. The theme is to represent the attachment of being a slave based on the Four Kinds of Clinging which is the frame for creating the performance script. The acting composition can be categorized into 8 components as follows; 1) design of

performance script which is newly created under the metaphorical concept of slave in the current society by applying the Four Kinds of Clinging in Buddhism as the frame for creating the performance script, 2) selection of performers, who have ability and skill in communicating the acting emotion and script, 3) design of dance style presented through post-modern dance style, 4) design of voice for live music performance by selecting musical instruments which are suitable for voice, emotion and feeling of the performance script, 5) design of props and performance craft based on the concept of semiology, which are scaffold (2-storey square steel structure), bank note, mat, cards, marigold, 6) design of performance area which is the other types of open area other than a theater, 7) design of light based on the color theory for conveying story, feeling, and sequences, and 8) design of costumes based on the concept of realism, which is the costumes in the present time. In addition, concepts of dance performance creation also emphasize on 7 aspects as follows; 1) the concept of slave based on the Four Kinds of Clinging in Buddhism, 2) concept of social issues, 3) concept of creativity in dance performance, 4) concept of symbol application in dance performance, 5) concept of dance, music and visual arts theory, 6) concept of creative performance for new youth generation, and 7) concept of morality and ethics. As a result, all of these findings are consistent with the objectives of the thesis.

Keywords: Slave, Attachment4, Creation Dance, Post-Modern Dance

บทนำ

“ทาส” มีปรากฏอยู่ในสังคมโลกมาตั้งแต่อดีต หากกล่าวถึงทาสในสังคมไทย คงปฏิเสธไม่ได้ว่าทาสคือ ผู้ที่ตกอยู่ในวังวน ถูกจำกัดเสรีภาพในการดำเนินชีวิตอย่างมากที่สุด จนได้ชื่อว่า ตกเป็นทาส เนื่องจากต้องปฏิบัติตามนายทาสของตน หากทาสกระทำการใดที่ขัดกับสิ่งที่นายทาสเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม ย่อมได้รับการลงโทษตามแต่นายทาสจะเห็นสมควรซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนได้อย่างชัดเจนว่า ทาสมิได้มีชีวิตเพื่อกระทำการในสิ่งที่ตนเองต้องการ แต่กลับต้องดำเนินชีวิตภายใต้ข้อจำกัดหรือกรอบแห่งพันธะ ดังนั้น การปลดตนเองจากพันธนาการทั้งปวงย่อมมิใช่เรื่องง่าย หรือมีอาจเป็นไปได้เลย

ปัจจุบันตามกรอบแห่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แสดงให้เห็นว่าชนชั้นทาสเจกเช่นในอดีตได้เลือนหายไปจากสังคมอย่างสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า “ทาส” ยังคงปรากฏในเชิงเปรียบเทียบอยู่ในสังคมปัจจุบัน ดังนิยามในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ซึ่งนอกจากจะกล่าวถึงนิยามทาสตามที่เคยปรากฏในอดีต ยังกล่าวถึงนิยามทาสในสังคมปัจจุบันโดยนิยาม “ทาส” ว่าหมายถึง“...ผู้ที่ยอมตนให้ตกอยู่ในอำนาจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เป็นทาสการพนัน เป็นทาสยาเสพติด เป็นทาสความรัก เป็นทาสเงิน, ผู้ที่อุทิศตนแก่สิ่งที่เลื่อมใสศรัทธา เช่น เป็นทาสความรู้...” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 110)

จากนิยามดังกล่าวย่อมเป็นที่น่าขบคิดว่า เหตุใดคนในสังคมปัจจุบันจึงยอมตนให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นทั้งสิ่งที่ปรากฏชัดประจักษ์ต่อสายตา เช่น เงิน การพนัน และสิ่งที่มีอาจสามารถจับต้องได้โดยผิวกาย เช่น ความรัก กามารมณ์ และเมื่อตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งเหล่านี้ คนส่วนใหญ่อาจหลงลืมหรือมิได้ตระหนักว่าตนกำลังตกอยู่ในสถานะ “ทาส” หรือไร้ซึ่งเสรีภาพโดยไม่รู้ตัว

ดังนั้น คำว่า “ทาส” ตามลักษณะที่กล่าวไปข้างต้น จึงแสดงถึงวิถีชีวิตที่เสมือนมีเสรีภาพตามระบอบ การปกครองของไทย แต่ความเป็นจริงคนในสังคมปัจจุบันอาจยอมรับการตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการของตนเองโดยไม่รู้ตัว ซึ่งแตกต่างจากทาสในอดีต เนื่องจากในสังคมปัจจุบันยินยอมที่จะตกเป็นทาส กล่าวคือ ยอมลำบาก ยอมทรมานตนเอง หรือให้ตนเองทนทุกข์อย่างเจ็บปวดเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าหาสาเหตุของการตกเป็นทาส พบว่าเกิดจากการยึดมั่นถือมั่นในจิตใจ และร่างกาย จึงทำตกอยู่ในสภาวะทาส ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่องอุปาทาน 4 ที่กล่าวถึงการยึดมั่นถือมั่น 4 ประการคือการยึดมั่นในตัวเอง การยึดติดในกาม การยึดถือในทิฐิ และการยึดในศีลวัตรที่มั่งมาย

ที่ผ่านมานทางศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์ได้ถูกนำมาตีความประเด็นต่าง ๆ ในสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่ประเด็นเรื่อง “ทาส” มักจะมีให้เห็นในการแสดงประเภท ละคร และภาพยนตร์ในประเทศ ดังที่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ให้ความหมายเกี่ยวกับศิลปะการแสดง ไว้ว่า การรำ การเต้น และการละครที่แสดงเป็นเรื่องราว ทั้งที่เป็นแบบแผน หรือมีการประยุกต์เปลี่ยนแปลงการแสดงที่เกิดขึ้นนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อความงาม ความบันเทิง หรือเป็นที่ก่อให้เกิดวิพากษ์ นำไปสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางสังคม (อ้างถึงใน กษิต์เดช เนื่องจำนงค์, 2559: 4) โดยการนำนาฏยศิลป์มาตีความสะท้อนเรื่องราวของ “ทาส” ยังถือว่าน้อยมาก ด้วยเรื่องราวที่หนัก หม่นหมอง คนไทยชอบ

ความบันเทิง หรือด้วยเหตุที่ในสังคมไทยยังขาดผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการนำเสนอ เช่น “ทาส” มานำเสนอต่อผู้ชม จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยสนใจนำเสนอเรื่องทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมไทยมาถ่ายทอดผ่านการแสดงการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์หารูปแบบและแนวคิดที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับ การแสดง เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกผ่านลีลา ประกอบแสง สี เสียง ได้อย่างสมจริง และเพื่อสะท้อนมุมมองของคนยุคใหม่ ในการตีความหมายอย่างสร้างสรรค์บนพื้นฐานของความจริงในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน “การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส”
2. เพื่อหารูปแบบการสร้างสรรค์ผลงาน “การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส”

วิธีการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส ผู้วิจัยมีเครื่องมือที่ใช้ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร ได้แก่ข้อมูลในกลุ่มต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับทาส
- 2) ข้อมูลเรื่องอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดสัญญาวิทยา
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกประเภทของการสัมภาษณ์ไว้หลายแบบ เช่น การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม รวมไปถึงลักษณะของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยมีการใช้ประเด็นคำถามทั้งที่เป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด มีหัวข้อที่ใช้ในการตั้งประเด็นคำถามของการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

- 1) ประเด็นเกี่ยวกับนาฏศิลป์
- 2) ประเด็นเกี่ยวกับทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคม

3. สื่อสารสนเทศอื่น ๆ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกศึกษาผลงานจากสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่นำเสนอเรื่องราวของทาสในสังคม และผลงานทางศิลปกรรม โดยมุ่งเน้นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับทาสหรืองานที่ใกล้เคียง

4. การสำรวจข้อมูลภาคสนาม ปฏิบัติควบคู่ไปกับการรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ ด้วยเช่นกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การแสดงเดี่ยว “ซาโลเม นางผู้เต้นระบำเพื่อขอหัว” (Salome Dancing for The Head)

2) การแสดงเดี่ยว “บัลเลอริน่า” (Ballerina: The Pathetic Creature)

3) การแสดง“เบื้องหน้า เบื้องหลัง การเต้นระบำ” (Dance Laboratory)

5. การสัมมนา ผู้วิจัยร่วมรับฟังการสัมมนาและการวิพากษ์ผลงานการแสดงนาฏยศิลป์ ชุด Creative Theatre for Peace ในเทศกาลเดอะเรพเพอทัวร์ 2013 ณ โรงละครแบล็กบ็อกซ์เธียเตอร์ (Black Box Theatre) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต และการสัมมนาทางวิชาการทางด้านนาฏยศิลป์ เรื่อง กระบวนการนาฏยประดิษฐ์ การบูรณาการงานสร้างสรรค์ งานวิจัย และการแสดงศิลป์ ณ อาคารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. เกณฑ์มาตรฐานศิลปิน เป็นการคัดสรรศิลปินผู้เป็นต้นแบบทางนาฏยศิลป์ เพื่อเป็นการยกย่องศิลปินเหล่านั้นว่ามีความรู้ความสามารถในฐานะผู้สร้างสรรค์ผลงานสู่แวดวงนาฏยศิลป์ในปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้พิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลที่กำหนดไว้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา วิธีการวิเคราะห์เอกสารร่วมกับการสังเกตการณ์ภาคสนามหรือภาคปฏิบัติ

2. ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ โดยพิจารณาในแต่ละขั้นตอนของการสร้างสรรค์และการจัดการองค์ประกอบของการแสดงนาฏยศิลป์อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์รูปแบบการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์รูปแบบผลงานทางนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ได้คำนึงถึงเนื้อหาและขั้นตอนที่ใช้อย่างเหมาะสม โดยผู้วิจัยได้แบ่งการปฏิบัติการทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏยศิลป์ ดังนี้

การออกแบบบทการแสดง

การทดลองออกแบบบทการแสดงครั้งที่ 1 จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุปเรื่องบทการแสดงที่มุ่งเน้นเรื่องความทุกข์ทรมานใน 3 ระดับ คือ ความทุกข์ทรมานในการถูกกักขังว่าด้วยเรื่องการใช้สิทธิในการดำรงอยู่ไม่มีสิทธิในความเป็นมนุษย์ของตนเอง ความทุกข์ทรมานในการถูกทำร้าย ว่าด้วยเรื่อง นายทาส มีสิทธิลงโทษทาส ทารุณกรรมแก่ผู้เป็นทาส ความทุกข์ทรมานในการถูกฆ่า ว่าด้วยเรื่อง การตายแทนผู้เป็นนายทาสในกรณีต่าง ๆ การออกแบบบทการแสดงครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ วิชัย เสวมาตย์ (2509: 14) ได้กล่าวว่า “ผู้เป็นทาสไม่มีสิทธิของความ เป็นมนุษย์เหลืออยู่ นายมีสิทธิจะลงโทษทาส จำเริญ ตรวน ชี้อา ทวนด้วยลวดหนั งหรือทำทารุณกรรมต่าง ๆ แก่ทาสของตนได้ถึงบาดเจ็บ หรือแม้แต่ตาบอดก็ทำได้ นายทาส มีอำนาจสั่งให้ทาสไปราชการแทนตนได้แม้ราชการนั้นจะถึงตายก็ตาม” หลังจากนั้น ผู้วิจัย ได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่องการแบ่งองค์ของการแสดงไม่ชัดเจน ภาพสะท้อน ของความทุกข์ทรมานยังไม่มีหลากหลาย ผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และค้นหา วิธีสำหรับการแบ่งองค์ของการแสดงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาของ การแสดง จึงนำการพัฒนาการทดลองการออกแบบบทการแสดงครั้งที่ 2 คือ ผู้วิจัยคัดเลือกประเด็น ความทุกข์ทรมานทางใจมาทดลองนำเสนอเพิ่มเติม โดยได้รับการสนับสนุนทฤษฎีจาก ชรรกร จันทะสาโร (สัมภาษณ์: 15 สิงหาคม 2558) ที่กล่าวว่า “ความทุกข์ทรมานทาง ใจเป็นลักษณะอาการของมนุษย์ที่ประสบความยากแค้น ความเดือดร้อน ความลำเค็ญ การไม่มีความสุขอย่างมาก อันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม เหตุการณ์ หรือสิ่งกระตุ้น เตือนที่มนุษย์ได้รับการสังเกตหรือการพบเจอ แล้วมีผลในด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ ความทุกข์ทรมานทางใจมักมิได้แสดงออกให้เห็นหรือรับรู้ทางภายนอกอย่างตรงไป ตรงมา แต่มักจะซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะวิตกกังวลหรือไม่เป็นสุข อันแสดงออกมาทางสายตา สีหน้า หรือการกระทำ ซึ่งบุคคลรอบข้างอาจรับรู้ได้ด้วยการสังเกตหรือการพูดคุย” และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้อง พิจารณาร่วมกันมี ความคิดเห็น พบว่า การกำหนดบทควรแบ่งประเด็นในแต่ละองค์ให้มีความชัดเจน โดยออกแบบบทการแสดงให้เป็นทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบัน เช่น ทาสความรัก ทาสวัตถุ ทาสกามารมณ์ ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงทดลองพัฒนาบท การแสดงในการทดลองครั้งที่ 3 คือ ออกแบบบทการแสดงออกเป็น 3 องค์ คือ องค์ที่ 1 ความทุกข์ทรมานจากการเป็นทาสร่างกาย องค์ที่ 2 ความทุกข์ทรมานจากการเป็นทาส กามารมณ์ องค์ที่ 3 ความทุกข์ทรมานจากการเป็นทาสความรัก องค์ที่ 4 ความทุกข์ทรมาน

จากการสะท้อนความเป็นทาส และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาพร้อมกับเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม พบว่า บทมีความหลากหลายมากเกินไป ควรหากรอบเพื่อกำหนด โครงสร้างบทที่ให้ความชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงบทการแสดงใน การทดลอง ครั้งที่ 4 โดยได้รับการสนับสนุนทฤษฎีจาก มงคล สมกิตติกานนท์ (สัมภาษณ์: 5 มิถุนายน 2558) ที่กล่าวว่า “การตกเป็นทาสนั้นเป็นเพราะจิตใจไปยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่สามารถทอดถอนได้ เรื่องอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักดำเนินการชีวิตให้ หลุดพ้นจาก กิเลส ความทุกข์ การตกเป็นทาสนั้นเป็นเพราะจิตใจไปยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่สามารถทอดถอนได้ เรื่องอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักดำเนินการชีวิตให้ หลุดพ้นจากกิเลส ความทุกข์” ผู้วิจัยจึงนำหลักอุปาทาน 4 ของพระพุทธศาสนามาเป็น กรอบในการสร้างบทการแสดง

การคัดเลือกนักแสดง

การคัดเลือกนักแสดง ผู้วิจัยได้คำนึงถึงทักษะความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ ของนักแสดงเป็นอันดับแรก โดยเลือกใช้วิธีการเลือกนักแสดงไว้ก่อนแล้วจึงทดสอบ ความสามารถ จึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน ที่เข้าเกณฑ์ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ มาทดลอง การออกแบบลีลาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส ครั้งที่ 1 แต่พบปัญหา นักแสดงมีความสะดวกในการฝึกซ้อมไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงแก้ไขปัญหาโดยการเลือก นักแสดงที่มาจากสถานที่เดียวกันเพื่อสะดวกต่อการนัดหมาย ทั้งนี้การคัดเลือกนักแสดงได้ ทำการเลือกวิธีแบบทราเยอท์ (Try Out) เช่นเดิม และได้รับทฤษฎีจาก นราพงษ์ จรัสศรี (สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2558) ที่กล่าวว่า “การคัดเลือกนักแสดง ควรพิจารณาจาก บุคคลที่มีทักษะในการเคลื่อนไหวสามารถเข้าใจในการสื่อสารของผู้กำกับการแสดงได้ เป็นอย่างดี โดยมีวิธีการเลือก คือ เลือกไว้ก่อนแล้วจึงทดสอบความสามารถในการปฏิบัติ ตามบท จนกระทั่งตัดสินใจเลือกนักแสดงที่ตรงตามบุคลิกลักษณะที่ต้องการ” โดยคำนึง ถึงทักษะการปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ และการถ่ายทอดอารมณ์ของนักแสดงเป็นหลัก โดยนักแสดงในการทดลองครั้งที่ 2 นี้มีทั้งสิ้น 8 คน โดยแบ่งเป็นผู้ชาย 4 คน และผู้หญิง 4 คน และนำนักแสดงมาทดลองปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานครั้งที่ 2-4 ให้ปฏิบัติตามบท การแสดงที่ผู้วิจัยกำหนดในแต่ละครั้ง โดยคัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะด้านการเคลื่อนไหว ที่ดี มีความสามารถด้านทักษะการแสดงออกทางอารมณ์ได้ดี นักแสดงสามารถแสดงออก ทางบุคลิกที่หลากหลาย เนื่องจากแต่ละองค์นักแสดงจะต้องเปลี่ยนบุคลิกตามบทการแสดง ทั้งนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงความรับผิดชอบ ความมีวินัย ของนักแสดงที่สามารถทุ่มเทเวลาใน การฝึกซ้อมและทำการแสดงจริงได้ตามเวลาที่ผู้วิจัยกำหนดได้

การออกแบบลีลานาฏยศิลป์

การทดลองออกแบบลีลาครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดตำแหน่งอุปกรณ์ประกอบการแสดงนักรำ (โครงเหล็กสี่เหลี่ยมสองชั้น) ให้อยู่ในตำแหน่งของจุดกึ่งกลางของเวที แล้วให้นักแสดงเคลื่อนไหวให้มีความสัมพันธ์กัน ผลที่ได้คือนักแสดงใช้ลีลาการเคลื่อนไหวแบบด้นสด (Improvisation) ร่วมกับอุปกรณ์การแสดงได้เป็นอย่างดี สอดคล้องนราพวงษ์ จรัสศรี (2548: 108) ที่กล่าวถึงเทคนิคการเต้นของลอย ฟูลเลอร์ (Loie Fuller) ที่ว่า “เป็นนักเต้นที่ได้พัฒนารูปแบบการเต้นของตนเองออกมาอย่างชัดเจนโดยอาศัยอุปกรณ์และเทคนิคพิเศษที่สามารถจัดหาได้ในสมัยนั้น แล้วนำมาใช้ประกอบในการแสดง เช่น ผ้าและแสง นอกจากนี้ยังมีลักษณะอื่นที่น่าสนใจในการแสดงของเธอคือ เธอไม่ได้ฝึกฝนการเต้นรำอย่างจริงจัง การเต้นของเธอมีเทคนิคในการเต้นน้อยมาก มีการพัฒนาการของการใช้ผ้าบางเป็นอุปกรณ์ที่เคลื่อนไหวไปกับการเต้นรำ” ในการทดลองครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงบทการแสดงให้มีความหลากหลาย และได้ทรงสนทนากับผู้เชี่ยวชาญว่า คนเป็นทาสนั้นย่อมมีความทุกข์ทรมานในทุกวันอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีการทำซ้ำ (Repetitive) ตามแนวคิดหลังสมัยใหม่ มาเพิ่มเติมในส่วนของการทดลองครั้งที่ 2 คือการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) โดยสมพร พูราจ (2554: 82) ได้กล่าวว่า “เป็นวิธีที่เราใช้ร่างกายในชีวิตประจำวัน แตกต่างจากวิธีที่เราใช้ในการแสดง ไม่ว่าจะเป็นการยืน เดิน นั่ง กิน แบกของ เราเคลื่อนไหวออกท่าทางที่เราคิดว่าเป็นธรรมชาติ แต่ที่จริงแล้วท่าทางเหล่านั้นถูกกำกับโดยวัฒนธรรม โดยสถานะทางสังคม และโดยอาชีพ ที่เป็นตัวกำหนดเทคนิคของการใช้ร่างกาย ว่าจะต้องทำอย่างไร” จากนั้นการทดลองครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงบทการแสดงให้เป็นเรื่องราวที่สะท้อนถึงความเป็นทาสในสังคมปัจจุบัน จึงได้นำลีลาการเคลื่อนไหวแบบในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) และบอดี้คอนแทกอิมโพรไวเซชัน (Body Contact Improvisation) มาเป็นลีลาในการออกแบบการสร้างสรรคานาฏยศิลป์ ชุดทาส หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการทดลองครั้งที่ 4 พบว่าโครงสร้างบทการแสดงมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ลีลาที่ใช้ในการออกแบบเป็นพื้นฐานจึงเป็นลีลาการด้นสด (Improvisation) ลีลาการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) และการแสดงละคร (Acting)

การออกแบบเสียง

การออกแบบเสียงครั้งที่ 1 ผู้วิจัยออกแบบเสียงโดยใช้วิธีการเลือกทำนองที่สอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึกของบทการแสดง และเลือกทำนองเพลงต่าง ๆ มาตัดต่อทดลองใช้ในการแสดงก่อน พบว่า บางองก์มีอารมณ์เพลงที่ไม่รื่นไหลและไม่สอดคล้องกับ

บทการแสดง ซึ่งทำให้ภาพของการแสดงยังไม่มีคำตอบและขาดความเป็นเอกภาพ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการออกแบบเสียงครั้งที่ 2 ให้มีความรื่นไหลเป็นเอกภาพ แต่ยังพบปัญหาเรื่องบทการแสดงที่ยังมีการปรับเปลี่ยน โดยอนุรักษ์ บุญจะ (สัมภาษณ์: 6 กรกฎาคม 2558) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ได้ให้ความเห็นว่า “การใช้เครื่องดนตรีสดในการบรรเลงทำให้เกิดความใหม่อยู่เสมอ และสามารถปรับเปลี่ยนทำนอง หรือบทเพลงเมื่อไรอย่างไรก็ได้ การใช้ดนตรีสดโดยเลือกชนิดของเครื่องดนตรีที่มีคุณสมบัติในการให้เสียงที่สะท้อนอารมณ์ อีกทั้งยังสามารถให้เสียงต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้” ผู้วิจัย จึงนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุง และนำมาออกแบบการทดลองครั้งที่ 3 พบว่า เสียงดนตรีสดสะท้อนอารมณ์ช่วยให้การแสดงมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น สามารถให้เสียงต่าง ๆ ได้ เช่น เสียงของรถไฟ เสียงของลิฟท์ เสียงของแตรเรอเมล์ เป็นต้น ในการทดลอง ครั้งที่ 4 ผู้วิจัยจึงคัดเลือกเครื่องดนตรีมาใช้ประกอบการบรรเลงดนตรีสดจำนวน 3 ชิ้น ได้แก่ คีย์บอร์ดไฟฟ้า (Keyboard) กลองไฟฟ้า (Drum Pad) กลองชุด (Drum Set) โดยนำเครื่องดนตรีไปออกแบบเสียงที่มุ่งเน้นในลักษณะตามโครงเรื่องที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนอารมณ์ความรู้สึกแก่นักแสดงมาสู่ผู้ชมได้อย่างสมจริง

การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง

การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสัญญาะวิทยา โดยคำนึงถึงเรื่องสัญญาะที่สำคัญในการสื่อสารการแสดงการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส พบว่า นักร้าน (โครงเหล็กสี่เหลี่ยมสองชั้น) เป็นสัญญาะที่แสดงถึงพื้นที่อันจำกัดได้อย่างชัดเจน และสามารถนำมาสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับทรรณะของ ณะพัฒน พัฒนกุลพิศาล (สัมภาษณ์: 30 พฤษภาคม 2558) ได้กล่าวว่า “นักร้านสามารถแทนค่าเป็นการแสดงถึงพื้นที่ที่จำกัดสิทธิ พื้นที่ที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยแต่ทุกคนต้องใช้ร่วมกัน เพื่อให้ให้เห็นถึงสัญลักษณ์บางอย่างที่ทำให้รู้สึกว่ ทุกคนไม่มีอิสระ” ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นักร้านเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงเป็นอันดับแรก และคำนึงถึงอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการกักขังจองจำ ผู้วิจัยจึงเลือกยางยืดสีดำและผ้ามาแทนเชือกที่จะนำมาพันหนาการทาส ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นว่ อุปกรณ์ที่นำมาพันหนาการยังไม่มีวามสมจริง ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุง เพิ่มเติมอุปกรณ์ประกอบการแสดงในครั้งที่ 2 โดยเปลี่ยนจากยางยืดสีดำและผ้า มาเป็นเชือกแทน แต่การทดลองครั้งที่ 3 ได้มีการเปลี่ยนแปลงบทการแสดงเป็นเรื่องราวกับทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคม ผู้วิจัยจึงนำบทการแสดงมาวิเคราะห์และทำการคัดเลือกอุปกรณ์การแสดงให้มีความสมจริง มีความเหมาะสมกับฉากนั้น ๆ เช่น เลือกนำชนบัตรมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของการแลกเปลี่ยน เลือกกระดามมาเป็น

สัญลักษณ์ของการทำงาน เป็นต้น ส่วนในการทดลองครั้งที่ 4 บทการแสดงมีโครงสร้างที่ชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกอุปกรณ์การแสดงที่จะช่วยส่งเสริมให้การแสดงมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ผ้า ไฟ ขวดสุรา มาประกอบการแสดงลีลาการเคลื่อนไหว ซึ่งอุปกรณ์ที่เลือกมาใช้ดังกล่าวผู้วิจัยใช้วิธีคิดการอธิบายแบบตรงไปตรงมาผ่านอุปกรณ์การแสดงที่สมจริง (Realistic) ทั้งนี้ยังใช้นั่งร้าน (โครงเหล็กสี่เหลี่ยมสองชั้น) เป็นอุปกรณ์หลักในการแสดง

การออกแบบสถานที่แสดง

การออกแบบสถานที่การแสดงผู้วิจัยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post-Modern Dance) ที่ให้ความสนใจกับสถานที่โดยทั่วไปที่ไม่ใช่โรงละคร เช่น พื้นที่ว่าง สนาม ในที่นี้ผู้วิจัยได้เลือกสถานที่การแสดง คือ บริเวณห้องโถงด้านในอาคารคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องศิลปะกับพื้นที่เฉพาะ (Art and Site Specific) เป็นการเลือกใช้พื้นที่ที่ไม่ทำให้เกิดความแตกแยกจากชุมชนและคำนึงถึงการเลือกใช้พื้นที่ให้เหมาะสม ดังทฤษฎีของเด้นพงษ์ วงศาโรจน์ (2544: 275) ที่ได้อธิบายถึงศิลปะกับพื้นที่ในที่นี้หมายถึงรูปแบบของงานศิลปะที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ผลงานศิลปะและบริบทของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายภาพหรือทางด้านประวัติศาสตร์ของพื้นที่ โดยมุ่งหวังให้ผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นนั้น ปรากฏอยู่โดยทำให้ไม่รู้สึกละแวกกับชุมชนและพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ทดลองแสดงทั้งหมด 4 ครั้ง คือ การทดลองครั้งที่ 1 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นสถานที่ซ่อมไม่ใช่สถานที่ที่ผู้วิจัยเลือกไว้ และการทดลองครั้งที่ 2-4 ผู้วิจัยเลือกไปทดลองในสถานที่จริงที่จะทำการแสดง เพื่อให้เกิดความคุ้นชินและเนื่องจากสถานที่มีความเหมาะสมกับผลงานการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส เพราะพื้นที่ด้านในมีความสูงโปร่งเพียงพอต่อการที่จะนำนั่งร้าน (โครงเหล็กสี่เหลี่ยมสองชั้น) ไปตั้งและใช้ในการแสดง ทั้งพื้นผิวของโถงด้านในเป็นพื้นที่เรียบเหมาะสม และสะดวกในการลาก จูง ให้นั่งร้านเคลื่อนที่ไปได้อย่างสะดวก และยังเป็น การส่งเสริมและสร้างประโยชน์ให้เกิดพื้นที่อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์

การออกแบบแสง

การออกแบบแสงผู้วิจัยได้พิจารณาคุณสมบัติของแสง ที่เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับ การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ลำดับเหตุการณ์ บรรยากาศการแสดง โดยใช้หลักการของทฤษฎีสี่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในแต่ละองค์ของการแสดงผู้วิจัยได้กำหนดให้แสงทำหน้าที่ส่งเสริมทางด้านความหมายของทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบันตามหลักอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยได้รับคำแนะนำเรื่องการออกแบบ

แสงจากผู้เชี่ยวชาญ ผลของการออกแบบแสงสำหรับ การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส ถูกแบ่งออกเป็น 4 องค์ คือ การแสดงองค์ที่ 1 ใช้โทนสีชาดำ เพราะจะได้เน้นจุดหมายของเรื่องราวสิ่งใดที่ต้องการแย้งชิง การแสดงองค์ที่ 2 ใช้โทนสีแบล็คไลท์ เพราะสื่อสารถึงมุมมืดของการค้าบริการทางเพศ การแสดงองค์ที่ 3 ใช้โทนสีร้อน (Warm Color) เพราะสื่อสารถึงเรื่องอบายมุขที่น่าตื่นตา สนุกสนาน การแสดงองค์ที่ 4 ใช้โทนสีเย็น (Cool Color) เพราะสื่อสารในเรื่องของความเชื่อ สงบ ลึกลับ

การออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้วิจัยได้อาศัยวิธีคิดแบบศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodern) และเป็นของจริง (Realistic) ซึ่งผู้วิจัยออกแบบเครื่องแต่งกายในการทดลองที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องทาสมาใช้ประกอบการพิจารณาเรื่องการออกแบบเครื่องแต่งกายตามจินตนาการโดยมุ่งเน้นการแสดงออกถึงสัญลักษณ์และวิธีการนำเสนอตามแนวคิดของมินิมอลลิสม์ (Minimalism) ที่มุ่งเน้นความเรียบง่าย ความประหยัด และความตรงไปตรงมา การออกแบบเครื่องแต่งกายการแสดง ให้ประเด็นความสำคัญของการใช้สีในการนำเสนอเรื่องราวของทาสที่กล่าวถึงสถานภาพและฐานะของตัวละคร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเรื่องทฤษฎีสีเพิ่มเติมโดยเลือกสีน้ำตาลมาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย เพราะสีน้ำตาลให้ความหมายถึงพื้นดิน สิ่งสกปรก การทำงานหนัก ดังนั้นสีน้ำตาลจึงเป็นแนวคิดหลักในการออกแบบเครื่องแต่งกาย แต่ในการทดลองครั้งที่ 2 นั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงบทการแสดงให้เป็นเรื่องทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคม ผู้วิจัยจึงออกแบบเครื่องแต่งกายให้เป็นแบบสมัยปัจจุบัน โดยเลือกเสื้อผ้าสำเร็จรูปตามแบบลักษณะของผู้ชายและผู้หญิงให้มีความเหมาะสมกับบทการแสดง สอดคล้องกับทรรณะของพุทธี ศุภเศรษฐศิริ (2545: 108) ได้กล่าวเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย ไว้ว่า “เครื่องแต่งกายที่นักแสดงสวมใส่อยู่นั้นจะทำให้ผู้ชมเข้าใจถึงรสนิยม สถานภาพทางสังคมนิสัย ถิ่นฐานบ้านช่องของตัวละครตัวนั้นได้อย่างดี ภาพรวมของเรื่องไม่ว่าจะเป็นทรมอง การแต่งหน้า เสื้อผ้า ของใช้ต่าง ๆ บนร่างกายของนักแสดงจัดรวมเป็นเครื่องหมายบางประการซึ่งผู้ชมจะมีปฏิกิริยาตอบสนองทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวภาพรวมเหล่านี้จะสะท้อนบุคลิกลักษณะของตัวละครต่อผู้ชม”

ภาพที่ 1 การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส

แนวคิดในการแสดงผลงาน “การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส” สามารถอภิปรายผลได้ตามแนวคิดของการสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ ได้แก่

แนวคิดเรื่องทาสตามหลักอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา

ในงานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส เป็นการคิดสร้างสรรค์การแสดงขึ้นมาใหม่โดยการนำแนวคิดเรื่องอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการสร้างบทการแสดง โดยเนื้อหา เรื่องราวในการสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ ว่าด้วยเรื่องการยึดมั่นถือมั่นของมนุษย์ที่ตกเป็นทาสความต้องการของจิตใจ และร่างกาย อันเป็นสาเหตุปัญหาที่ทำให้เกิดสภาวะทาส อันได้แก่ ทาสในการยึดมั่น (อัตตวาอุปาทาน) ทาสในกาม (กามอุปาทาน) ทาสในความเชื่อ (ทิฏฐิอุปาทาน) และทาสในความมกมาย (สีลัพตอุปาทาน) ซึ่งปรากฏอยู่ในคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักแนวทางในกระตุนเตือนในการใช้ชีวิตและการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของภัทรพร สิริกาญจน และคณะ (2546: 14) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับปรัชญาทางพระพุทธศาสนาไว้ว่า “ปรัชญาต้องการที่จะเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง แต่ศาสนาเน้นอารมณ์อย่างเต็มที่ ความกลัว ความศรัทธา ความผิตหวัง ความสมหวัง ฯลฯ เหล่านี้เป็นลักษณะทั่วไป ของศาสนาปรัชญามีลักษณะใจกว้าง ยับยั้งชั่งใจ สงสัยและใช้เหตุผล แต่ศาสนาให้ความสำคัญ แก่ความเชื่อมั่นและลักษณะสิทธิธันดนิยม (Dogmatic) โดยเฉพาะเกี่ยวกับคำสอนหลัก ๆ”

แนวคิดเรื่องประเด็นทางสังคม

ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย มนุษย์มุ่งพัฒนาทางด้านวัตถุ โดยหลงลืมการพัฒนาทางด้านจิตใจทำให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีกัน ก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่มีความสลับซับซ้อนนานัปการ การนำเสนอการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส จึงเป็นการสะท้อนสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ที่มนุษย์ยังยึดติดกับการยึดมั่นถือมั่นทางด้านจิตใจจนเกิดสภาวะของการตกเป็นทาสทางสังคม การนำองค์ประกอบของการแสดงมาผสมผสานกับหลักแนวคิดเรื่องอุปาทาน 4 ของพระพุทธศาสนาจึงเป็นการสื่อสารและอธิบายสภาพสังคมได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้มุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับงานทางด้านนาฏศิลป์ที่สะท้อนสังคมในบทบาทของผู้หญิงในมุมมองต่าง ๆ โดย นราพงษ์ จรัสศรี (2548: 109) ได้กล่าวถึงการแสดงชุด ปาร์ฟุม ซึ่ง จูติ หสดีห์ กล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันและบทบาทของผู้หญิงในสังคม โดยการแสดงชุดอิตัว ซึ่งกล่าวถึงการถูกกดขี่ทางเพศของผู้หญิง เป็นงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นส่วนตัวของชีวิตในเมืองที่มีแต่ความมืดหม่น อ้างว้าง เดียวดาย และถูกสะท้อนด้วยเสียงเพลงแจ๊ส รุมส์ ได้วิพากษ์วิจารณ์สังคมสมัยใหม่อย่างสาสม โดยเฉพาะในเรื่องความ ไร้มนุษยธรรมของมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเอง

แนวคิดเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส นี้เป็นผลงานการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ให้ต่างไปจากการนำเสนอเรื่องทาสในแบบเดิม เช่น ทาสในอดีต ทาสแรงงาน โดยการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนามาเป็นโครง สร้างบทการแสดง โดยนำเสนอผลงานผ่านการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ ซึ่งมีการผสมผสานเข้ากันอย่างลงตัว ในเรื่องของทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบันกับการยึดมั่นถือมั่นทางด้านจิตใจ และร่างกาย อันส่งผลให้ตกอยู่ในสภาวะทาสของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (2548: 44-46) ได้กล่าวถึง เมดนิค (Mednick) ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการคิดแบบโยงสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะเป็นผู้ที่สามารถคิดโยงสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองต่าง ๆ นานาที่แปลกใหม่ได้มากกว่า และมีประสิทธิภาพกว่าผู้ที่คิดในทิศทางเดียว ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นผู้ที่สามารถคิดหาและค้นพบความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำแบบใคร

แนวคิดเรื่องการใช้สัญลักษณ์ในการแสดงนาฏยศิลป์

การใช้สัญลักษณ์ในงานการแสดงผลงานนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุตทาสนำเสนอออกมาในรูปแบบของลีลาการเคลื่อนไหว และการแสดงอารมณ์ ทั้งยังได้เลือกใช้สัญลักษณ์สะท้อนหรือบ่งบอกถึงความเป็นทาสที่จะนำมาใช้กับการแสดงนาฏยศิลป์อย่างเหมาะสม อาทิ เลื้อยสุท เป็นสัญลักษณ์ของลามายศ นักร้าน (โครงเหล็กสี่เหลี่ยมสองชั้น) เป็นสัญลักษณ์ของการแบ่งชนชั้น ความคับแคบและความจำกัดของพื้นที่ เป็นต้น ซึ่ง อีรวาตี ไตลังคะ (2546: 76-80) ได้อธิบายถึง สัญลักษณ์ในวรรณกรรมว่า “สัญลักษณ์เป็นเรื่องอัตวิสัย ในงานบางชิ้นที่มีความซับซ้อนอาจมีผู้อ่านตีความไปได้ต่าง ๆ นานา การตีความสัญลักษณ์จึงเป็นกิจกรรมทางปัญญาอย่างหนึ่ง ที่ได้จากการอ่านอย่างละเอียดและใช้ประสบการณ์ และสิ่งที่ต้องมีอีกประการ คือ ความใจกว้างที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่นที่แตกต่างกับตน เพราะแต่ละคนอาจจะตีความสัญลักษณ์แตกต่างกัน”

แนวคิดเรื่องทฤษฎีด้านนาฏยศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์

ในงานวิจัยการสร้างสรรคนาฏยศิลป์ ชุตทาส ได้คำนึงถึงแนวคิดทฤษฎีด้านนาฏยศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์ นำเสนองานโดยใช้องค์ประกอบในด้านรูปร่าง รูปทรง ของหลักทัศนศิลป์มาใช้ในการอธิบายการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ของงานในครั้งนี้ คือ การใช้นักร้านเป็นอุปกรณ์ในการแสดง ซึ่งด้วยรูปลักษณะของนักร้านมีรูปร่างเป็นโครงเหล็กสี่เหลี่ยมทรงสูง ในความรู้สึกเหมือนกล่องมีเนื้อที่อยู่จำกัด เป็นต้น ทำให้เห็นสภาพถึงการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างงานนาฏยศิลป์กับดุริยางคศิลป์ที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ เพลงประกอบการแสดงที่สามารถบ่งบอกอารมณ์หรือสื่อความหมายของช่วงการแสดง ดังนั้นองค์ประกอบทั้ง 3 ศาสตร์ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันต่องานนาฏยศิลป์โดยผ่านการบูรณาการทางด้านองค์ประกอบการแสดงอย่างเหมาะสม ดังที่ชุลต นิมเสมอ (2534: 18) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของศิลปะไว้ว่า “ศิลปะนั้นเมื่อองค์ประกอบที่สำคัญอยู่สองส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่ โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุนั้น อีกส่วนหนึ่งเรียกอองค์ประกอบส่วนแรกว่า รูปทรง (Form) หรือองค์ประกอบทางรูปธรรมและเรียกส่วนหลังว่าเนื้อหา (Content) หรือองค์ประกอบทางนามธรรม”

แนวคิดการแสดงที่สร้างสรรค์เพื่อเยาวชนรุ่นใหม่

เยาวชนเป็นกำลังสำคัญของชาติจำเป็นต้องมีแนวคิด ทักษะคิด ในการดำเนินชีวิตตามวิถีธรรมชาติที่ถูกต้อง การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส ก่อให้เกิดแนวคิดและสุนทรียภาพทางอารมณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมของคนในสังคมที่ตกอยู่ในสภาวะทาส โดยนำคำสั่งสอนตามหลักอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา เรื่องการยึดมั่นถือมั่นมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ อันเป็นหลักในการกล่อมเกลাজิตใจของเยาวชนให้มีความเจริญทางด้านปัญญามุ่งสู่การพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ ดังที่ จุติกา โกศลเหมมณี (2556: 217) ได้แสดงทรรศนะ ถึงการคำนึงเรื่องการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ ไว้ว่า “แนวความคิดการสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยที่คำนึงถึงลักษณะของกลุ่มผู้ชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคนรุ่นใหม่ มีการคำนึงถึงการออกแบบลีลาอย่างเหมาะสมต่อความเข้าใจของผู้ชม แนวความคิดนี้ยังเห็นได้จากการเลือกใช้รูปแบบทางนาฏยศิลป์จากหลากหลายวัฒนธรรมอย่างไตร่ตรอง การสร้างโครงเรื่อง การวางแนวทางนำเสนอที่เข้าใจง่าย การจัดเรียงเรียงองค์ประกอบการแสดงทั้งลีลาทั่วไป ลีลากลุ่ม ตลอดจนการออกแบบเครื่องแต่งกายและงานทัศนศิลป์เพื่อประกอบลีลาและเสริมความเข้าใจเนื้อหาการแสดง”

แนวคิดเรื่องหลักคุณธรรมและจริยธรรม

การสร้างสรรค์ผลงาน การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส เป็นการคำนึงถึงแนวคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่มีการยึดมั่นถือมั่น ทำให้จิตใจเกิดความเศร้าหมอง และเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์ หลักคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นเครื่องขัดเกลাজิตใจไม่ให้เกิดความหมกมุ่น ความลุ่มหลง ดังที่ ฐรากร จันทนะसार (สัมภาษณ์: 12 สิงหาคม 2558) ได้กล่าวว่า “การสร้างงานนาฏยศิลป์จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก เพราะเนื้อหาที่บอกเล่าเกี่ยวกับนาฏยศิลป์ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับธรรม อธรรม ความดี หรือความไม่ดี การสอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นการตอบสนอง”

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า สามารถสรุปสาระสำคัญได้เป็น 2 ส่วน คือรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ โดยวิเคราะห์ได้ตามองค์ประกอบของการแสดง และแนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ โดยจำแนกตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. รูปแบบของ “การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส” สามารถแสดงสาระในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1) การออกแบบบทการแสดง การออกแบบบทการแสดงได้รับแรงบันดาลใจจากความทุกข์ทรมานจากการเป็นทาส ว่าด้วยเรื่องทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบันโดยนำหลักการของอุปาทาน 4 เรื่องการยึดมั่นถือมั่นทางจิตใจมาเป็นกรอบในการวางโครงเรื่องของการแสดง กล่าวคือ อัตตวาทุปาทาน กามุปาทาน ทิฏฐุปาทาน และสึลล์พัตตุปาทาน ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในภายในจิตใจของมนุษย์ทุกคน โดยผู้วิจัยแบ่งโครงสร้างบทการแสดงออกเป็น 4 องค์คือ องค์ที่ 1 ทาสในการยึดมั่น นำเสนอเรื่องการยึดมั่นในลาภยศสรรเสริญ องค์ที่ 2 ทาสในกาม คือ นำเสนอเรื่องการยึดมั่นในสิ่งที่ปรารถนานำใคร องค์ที่ 3 ทาสในความเชื่อ นำเสนอเรื่องการยึดมั่นในความเชื่อที่ผิด องค์ที่ 4 ทาสในความมกมาย นำเสนอเรื่องการยึดมั่นในพิธีกรรม โดยออกแบบบทการแสดงให้เกิดความเป็นเอกภาพมากที่สุด

2) การคัดเลือกนักแสดง การคัดเลือกนักแสดงผู้วิจัยใช้วิธีการทราเยอท์ (Tryout) โดยคัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะการปฏิบัติงานด้านนาฏศิลป์ มีความสามารถในการสื่อสารรูปแบบของการแสดง นอกจากนี้ยังคำนึงถึงประสบการณ์ในการแสดงมาประกอบด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกนักแสดงทั้งหมด 8 คน แบ่งเป็นนักแสดงผู้ชาย 4 คน และนักแสดงผู้หญิง 4 คน

3) การออกแบบลีลานาฏศิลป์ การออกแบบลีลานาฏศิลป์ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของการเคลื่อนไหวร่างกายแบบด้านนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่ว่าด้วยการใช้วิธีการเคลื่อนไหวร่างกายแบบบอดี้คอนแทกอิมโพรไวเซชัน (Body Contact Improvisation) ด้วยการใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวตามกฎแรงโน้มถ่วงของโลก และการรับส่งแรงระหว่างนักแสดง ใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวในรูปแบบของวงกลม (Circle) ใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) และใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวในการแสดงละคร (Acting)

4) การออกแบบเสียง การออกแบบเสียงผู้วิจัยได้เลือกการใช้เครื่องดนตรีที่สะท้อนถึงอารมณ์ความเป็นทาสตามหลักอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา โดยเลือกชนิดของเครื่องดนตรีมาประกอบการบรรเลงสตรวม 3 ชนิด ได้แก่ คีย์บอร์ดไฟฟ้า (Keyboard) กลองไฟฟ้า (Drum Pad) กลองชุด (Drum Set) โดยนำเครื่องดนตรีไปออกแบบเสียงที่มุ่งเน้นในลักษณะตามโครงเรื่องที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนอารมณ์ความรู้สึกแก่นักแสดงมาสู่ผู้ชมได้อย่างสมจริง

5) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง การออกแบบอุปกรณ์การแสดงผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสัญญาวิทยา โดยศึกษาเรื่องสัญญาะที่สำคัญในการสื่อสารการแสดง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส พบว่า นักร้าน (โครงเหล็กสี่เหลี่ยมสองชั้น) เป็นสัญญาะที่แสดงถึงพื้นที่อันจำกัดได้อย่างชัดเจน และมีอุปกรณ์อื่นมาประกอบการแสดงร่วมด้วย

เช่น ธนบัตร เสื้อขาวสุรา ไฟ ดอกดาวเรือง ซึ่งอุปกรณ์ที่เลือกมาใช้ดังกล่าวผู้วิจัยใช้วิธีคิดการอธิบายแบบตรงไปตรงมาผ่านอุปกรณ์การแสดงที่สมจริง (Realistic)

6) การออกแบบสถานที่แสดง การออกแบบสถานที่การแสดงผู้วิจัยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post-Modern Dance) ที่ให้ความสนใจกับสถานที่โดยทั่วไปที่ไม่ใช่โรงละคร เช่น พื้นที่ว่าง สนาม ในที่นี้ผู้วิจัยได้เลือกสถานที่การแสดง คือ บริเวณห้องโถงด้านในอาคารคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องศิลปะกับพื้นที่เฉพาะ (Art and Site Specific) เป็นการเลือกใช้พื้นที่ที่ไม่ทำให้เกิดความแตกแยกจากชุมชนและคำนึงถึงการเลือกใช้พื้นที่ที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมและสร้างประโยชน์ให้เกิดพื้นที่อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์

7) การออกแบบแสง การออกแบบแสงผู้วิจัยได้พิจารณาคุณสมบัติของแสงที่เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับ การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ลำดับเหตุการณ์ บรรยายการแสดง โดยใช้หลักการของทฤษฎีสีเข้ามาเกี่ยวข้อง ในแต่ละองค์ของการแสดงผู้วิจัยได้กำหนดให้แสงทำหน้าที่ส่งเสริมทางด้านความหมายของทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบันตามหลักอุปาทาน 4

8) การออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้วิจัยได้อาศัยวิธีคิดแบบศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post-Modern) สัญญะวิทยา (Semiology) และเป็นของจริง (Realistic) ซึ่งผู้วิจัยออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นแบบสมัยปัจจุบัน โดยเลือกเสื้อผ้าสำเร็จรูปตามแบบลักษณะของผู้ชายและผู้หญิงให้มีความเหมาะสมกับบทการแสดง

2. แนวคิดของ “การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ชุดทาส” สามารถสรุปสาระในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1) แนวคิดเรื่องทาสตามหลักอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ (Creativity) ด้านการออกแบบบทการแสดงที่นำเรื่องของสังคมและพระพุทธศาสนามาบูรณาการสร้างสรรค์งานขึ้นมาใหม่ ทั้งยังเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ (Communication) เรื่องอุปาทาน 4 ในพระพุทธศาสนา อีกด้วย

2) แนวคิดเรื่องประเด็นทางสังคม ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการมีปรัชญาในการทำงาน (Philosophy) และการมีจรรยาบรรณ (Ethic) ในการคำนึงถึงปัญหาทางสังคมที่เป็นสิ่งใกล้ตัว งานสร้างสรรค์ในครั้งนี้จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการช่วยกระตุ้นให้คนในสังคมตระหนักและรู้เท่าทันของสภาวะทางอารมณ์ ไม่ให้ตกไปเป็นทาสที่ผิดศีลธรรม จรรยาบรรณ

3) แนวคิดเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏยศิลป์ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการมีความหลากหลาย (Versatile) และการสร้างสรรค์ (Creativity) ด้านการออกแบบองค์ประกอบของการแสดงแต่ละหัวข้อให้มีความแปลกใหม่ งานในครั้งนี้จึงเท่ากับเป็นงานสร้างสรรค์ที่บูรณาการผสมผสานกันอย่างลงตัว และเป็นเอกภาพ

4) แนวคิดเรื่องการใช้สัญลักษณ์ในการแสดงนาฏยศิลป์ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการมีความหลากหลาย (Versatile) และการสร้างสรรค์ (Creativity) ด้านการสื่อสารผ่านองค์ประกอบของการแสดง เช่น บทการแสดง ลีลาท่าทางการเคลื่อนไหว เสียง อุปกรณ์ประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย และแสง งานสร้างสรรค์ในครั้งนี้จึงเท่ากับได้นำ เรื่องการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบ ต่าง ๆ มาออกแบบสื่อสารให้ผู้ชมตีความ เกิดความเข้าใจในงานสร้างสรรค์ขึ้น

5) แนวคิดเรื่องทฤษฎีด้านนาฏยศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการมีประสบการณ์การเรียนรู้และการทำงาน (Experience) และการสร้างสรรค์ (Creativity) ของในบุคคลที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสนับสนุนความคิดเห็นในแต่ละศาสตร์ที่นำมาบูรณาการในการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดขึ้น งานในครั้งนี้จึงเท่ากับได้รวมงานทางด้านศิลปกรรมหลายแขนงไว้ในผลงานชิ้นหนึ่ง

6) แนวคิดการแสดงที่สร้างสรรค์เพื่อเยาวชนรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการมีปรัชญาในการทำงาน (Philosophy) และการสร้างสรรค์ (Creativity) ที่มุ่งหวังให้ผลงานก่อให้เกิดกับสังคมโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศต่อไปในอนาคต งานสร้างสรรค์ในครั้งนี้จึงเท่ากับคำนึงถึงแง่คิดอันดีงามที่จะส่งต่อผ่านผู้ชมที่มีอยู่ทุกเพศทุกวัย

7) แนวคิดเรื่องหลักคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการมีปรัชญาในการทำงาน (Philosophy) และการมีจรรยาบรรณ (Ethic) ด้านการคำนึงถึงหลักการทำงานที่มีศีลธรรมอันดีงาม ส่งผลที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม งานสร้างสรรค์ในครั้งนี้จึงเท่ากับส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาด้านจิตใจ และร่างกาย ให้เจริญงอกงาม และเป็นคนดีในสังคม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิจัยในครั้งต่อไปในอนาคต ดังนี้

1. รูปแบบของผลงานนาฏศิลป์ ได้พัฒนามาจากเรื่องทาสในอดีต สะท้อนถึง ความทุกข์ทรมานจากการไม่หลุดพ้น ซึ่งผู้วิจัยจึงนำความคิดเรื่องทาสมาสร้างสรรค์เป็น ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ โดยเนื้อหาเป็นการเล่าถึงทาสเชิงเปรียบเทียบในสังคมปัจจุบัน โดยนำหลักคิดเรื่องพระพุทธศาสนามาคิดค้นหาทางออกของความเป็นทาสได้ ปรากฏ พบว่ามีหลายปรัชญาคำสอนที่สามารถนำมาใช้บูรณาการเข้ากับเรื่องทาสได้ ทั้งนี้ยังมี ประเด็นอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากประเด็นพระพุทธศาสนา อาทิ ประเด็นครอบครัว สังคม หรือสิ่งที่เราน่าสนใจ เป็นต้น โดยสามารถนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปสร้างสรรค์ผลงาน ในรูปแบบใหม่ ประเด็นใหม่ ให้เกิดประโยชน์ต่อวงการนาฏศิลป์ และผู้ชมต่อไปในอนาคต

2. รูปแบบของผลงานนาฏศิลป์ ที่นำเสนอเรื่องการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาส นำเสนอผลงานผ่านแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Post-Modern) บทการแสดงการออกแบบลีลา การเคลื่อนไหวผ่านแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่(Post-Modern Dance) อุปกรณ์การแสดง และเครื่องแต่งกาย ที่ใช้สื่อสารเป็นรูปแบบสัญลักษณ์ (Semiology) และของจริง (Realitic) แสง ที่ใช้แนวคิดเรื่องทฤษฎีสีในการสร้างสรรค์ เพื่อสื่อสาร สถานการณ์อารมณ์ โดยรูปแบบของ ผลงานการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุดทาสนี้ สามารถนำผลงานไปพัฒนาต่อยอดในรูปแบบ อื่น ๆ ที่ยังไม่เคยปรากฏในงานสร้างสรรค์มาก่อน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย ในด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กษิต์เดช เนื่องจำนงค์. (2559). การจัดกรมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในบริบทของ ประเทศไทย. *ครุศาสตร์สาร*. 10 (2): 4.
- จุติกา โกศลเหมมณี. (2556). รูปแบบและแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทย ร่วมสมัยของ **นราพงษ์ จรัสศรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548). การวิจัยทางศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลุต นิมเสมอ. (2534). *องค์ประกอบทางศิลปะ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เด่นพงษ์ วงศาโรจน์. (2544). **ศิลปะกับพื้นที่เฉพาะในการรับรู้และจินตภาพ**. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธนะพัฒน์ พัฒน์กุลพิศาล. (2558). **สัมภาษณ์**. อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 30 พฤษภาคม 2558.

ธรากร จันทะสาโร. (2558). **สัมภาษณ์**. อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 12 สิงหาคม 2558. 15 สิงหาคม 2558.

นราพงษ์ จรัสศรี. (2548). **ประวัตินาฏยศิลป์ตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2545). **เครื่องแต่งกายเพื่อการแสดงในการแสดงและการออกแบบ**. กรุงเทพฯ: ไอเดีย สแควร์.

ภัทรพร สิริกาญจน และคณะ. (2546). **ความรู้พื้นฐานทางศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มงคล สมกิตติกันนธ์. (2558). **สัมภาษณ์**. อาจารย์ประจำสาขาวิชาธุรกิจอิสลาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. 5 มิถุนายน 2558.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

วิชัย เสวะมาตย์. (2509). **การเลืกทาสในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมพร ฟูراج. (2554). **Mime: ศิลปะท่าทางและการเคลื่อนไหว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนรรักษ์ บุญแจะ. (2558). **สัมภาษณ์**. อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. 6 กรกฎาคม 2558.

อิรวดี ไตลังคะ. (2546). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.